

Дубовик С.Г.

доцент кафедри менеджменту

Сумський національний аграрний університет

м. Суми, Україна

УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ : ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ І КУЛЬТУРИ ВИПУСКНИКА ЗВО

Глобальні економіко-технологічні зрушення, впровадження інноваційних та інформаційних технологій, євроінтеграційні процеси, потреби ринку праці як окремих регіонів, так і країни в цілому висувають нові вимоги до підготовки фахівців в ЗВО та їхніх компетентностей. У таких умовах управління діяльністю ЗВО щодо підготовки здобувачів за всіма освітніми рівнями потребує суттєвої модернізації та реформування.. Забезпечення якісної підготовки фахівців для успішної самореалізації в умовах сучасного ринку праці є однією з ключових проблем розвитку освітньої галузі української держави.

Зміни, які відбуваються в сучасному суспільстві, в освітній діяльності створюють передумови для повноцінного розвитку випускників ЗВО відповідно до їх статево-вікових закономірностей та індивідуальних гендерних особливостей, що сприяють самореалізації та вихованню культури гендерних взаємовідносин, формуванню гендерної компетентності як складового елементу професійної та особистісної компетентності фахівця.

Проблеми гендерної компетентності в педагогічній освіті розглядаються багатьма вченими. Це поняття, як і поняття гендерної культури досліджуються в роботах О.Вороніна, Л.Штильова, І.Клицьона, Н.Гендерник та інших.

Гендерна компетентність – один із найважливіших аспектів гностичної складової професійної діяльності і особистості сучасного випускника ЗВО. Компетентність демонструє реальний рівень досягнень особистості, її привласнений досвід, який постійно змінюється з розвитком особистості.

Формування гендерної компетентності включає 2 аспекти:

- у контексті підготовки до професійної діяльності, де тісно переплітається професійна і гендерна компетентність;

- у контексті підготовленості випускників ЗВО до формування у своїх майбутніх підлеглих, вихованців, також їх гендерну компетентність як складового елементу життєвої компетентності.

Структура гендерної компетентності включає:

- знання: законодавчих актів, які регулюють питання гендерної рівності, положень та сутності гендерного підходу, сучасних тенденцій та проблем гендерного розвитку суспільства, знання форм і методів гендерного виховання, особливостей гендерної соціалізації, механізмів дії гендерних стереотипів;

- вміння: розпізнавати гендерні аспекти, проблеми, здійснювати гендерний аналіз, поширювати гендерні знання шляхом використання сукупності методів, засобів, прийомів;

- навички: діагностики рівня сформованості гендерної культури, здійснення гендерного аналізу, організації заходів на гендерну тематику;

- цінності: цінності гендерної демократії (свобода, розвиток, демократизм, плюралізм, егалітаризм, толерантність, соціальна активність);

- мотиваційна сфера: потреби, мотиви, цілі щодо формування гендерної культури;

- діяльність: поведінка, діяльність, вчинки, спрямовані на утвердження ідеї гендерної рівності.

Формування гендерної компетентності майбутнього фахівця має відбуватися в рамках егалітарної гендерної культури, оскільки сучасний етап розвитку суспільства визначає потреби в формуванні гендерної культури як невід'ємної частини професійної культури та гендерної соціалізації випускників ЗВО.

Гендерна культура – суспільний феномен, що формується ,вбираючи в себе все найкраще, визнане суспільством, стосовно поведінки жінки і чоловіка та формує принципи, норми їх взаємин у сім'ї, місце кожного з них у реалізації суспільних потреб. Гендерна культура пов'язана із статевою специфікою людей

та їх життєтворчістю. У її фундаменті лежить між статевий поділ праці, що надає гендерній культурі характеру біполярності. Цей феномен впливає на всі аспекти життя соціуму, тому числі і на професійну культуру.

До основних критеріїв гендерної культури випускника ЗВО відноситься:

- сформованість адекватної гендерної ідентичності;
- розуміння сутності патріархальної, матріархальної, гендерної картин світу;
- абстрагування від деструктивного впливу гендерних стереотипів;
- розуміння сутності і усвідомлення рівноцінності чоловіка та жінки;
- гармонійне поєднання маскулінних та фемінних рис у цілісній андрогенній особистості;
- контролювання взаємовідносин із протилежною статтю відповідно до концепції егалітаризму;
- готовність до ефективного виконання соціальних, професійних та сімейних функцій, позбавлених ознак гендерної нерівності.

Відповідно до сутності гендерної культури в ній виокремлюють такі її структурні компоненти:

- когнітивний;
- емоційно-оцінний;
- практичний (поведінковий).

Когнітивний компонент забезпечує можливості майбутніх фахівців застосовувати гендерний підхід у своїй практичній діяльності на основі засвоєння ключових компонент: гендерної ідеології, системи гендерних знань, сформованої гендерної культури.

Емоційно-оцінний компонент гендерної культури визначається ставленням майбутніх фахівців до проблем гендерної поведінки, що виражається у рівні сформованості або не сформованості гендерної чутливості. Це ставлення визначається тим, наскільки інтеріоризованими для особистості є гендерні настанови, що стають переконаннями.

Практичний (поведінковий) компонент гендерної культури визначається ступенем сформованості, ступенем ефективного прояву у майбутніх фахівців системи умінь, що зумовлюють характер його поведінки. Це система комунікативних умінь і навичок, які дозволяють встановити рівень сформованості гендерної культури фахівця.

Результат процесу формування гендерної культури випускника ЗВО проявляється сукупністю цінностей, що об'єднують:

- гендерну грамотність, як систему отримання необхідних знань у сфері гендерних досліджень;
- сформовану мотивацію до рівноправної участі чоловіків і жінок у суспільному житті та реалізації своїх гендерних прав і свобод;
- гендерну самоосвіту як набуття власного досвіду з гендерної збалансованості;
- гендерну чуйність як здатність особистості усвідомлювати та моделювати вплив соціального середовища, реагувати на прояви сексизму;
- повагу до особистості, її особливостей, індивідуальних проявів незалежно від її статі.

Процес формування гендерної культури випускників ЗВО знаходиться в прямій залежності від реалізації в навчально-виховному процесі навчальних закладів основних положень гендерної педагогіки та гендерного виховання. Ними визначаються організаційно-педагогічні умови формування гендерної культури випускника ЗВО.

В основі формування гендерної культури випускника ЗВО знаходиться реалізація положень гендерної педагогіки, як складового елементу педагогіки вищої школи в системі управління навчальним закладом.

Гендерна педагогіка - це педагогічна система, яка враховує волевиявлення двох соціальних статей- жінок і чоловіків - у громадянському суспільстві як рівних у можливостях і правах з урахуванням їх гендерних інтересів і потреб (Л. Смоляр).

Гендерне виховання - це цілеспрямований, організований і керований процес формування соціокультурних механізмів конструювання чоловічих і жіночих ролей, поведінки, діяльності та психологічних характеристик особистості, запропонованих суспільством громадянам залежно від їх біологічної статі.

Організаційно-педагогічними умовами формування гендерної культури, виходячи з положень гендерної педагогіки та гендерного виховання, у випускників ЗВО виступають (за Л.Мудрик):

- позитивна мотивація вивчення та використання сучасних підходів до формування гендерної культури в навчальній діяльності для особистісного та майбутнього професійного зростання:

- впровадження сучасних навчальних і виховних педагогічних технологій з урахуванням гендерного підходу, що стимулюють творчість, ініціативу, самостійне і критичне мислення;

- підвищення професійної компетентності науково-педагогічних працівників, оволодіння ними формами і методами навчання і виховання майбутніх фахівців з врахуванням гендерного підходу;

- створення та впровадження авторських програм навчальних спецкурсів, програм виховного впливу з гендерної тематики та організації поза навчальної діяльності;

- забезпечення гуманізації міжособистісних відносин і діяльності особистісної основи гендерної соціалізації;

- особистісний розвиток студентів, стимулювання процесів їх самовизначення, самореалізації та саморозвитку.

Таким чином, актуальним завданням вдосконалення управління ЗВО є реалізація положень гендерної освіти, а саме, гендерної педагогіки і гендерного виховання з формування гендерної культури та гендерних компетентностей випускників ЗВО як елементів формування полікультурних компетентностей фахівців.